

**ЕВРОПЕЙСКО И МЕЖДУНАРОДНО ПРАВО /
EUROPEAN AND INTERNATIONAL LAW**

DOI: 10.54664/QHY7685

**ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
В ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ОБЕДИНЕНИТЕ НАЦИИ****Мариета Рабохчийска****REPRESENTATION OF THE EUROPEAN UNION AT THE UNITED NATIONS****Marieta Rabohchiyska**

Abstract: *The European Union has always been a staunch supporter of the United Nations and cooperation between them covers all policy areas. The Union is not a member of the UN but it enjoys the special status of an ‘enhanced observer’ at the General Assembly. The purpose of this article is to analyse the principal means whereby EU representation is implemented at the United Nations. The present research is conducted on the basis of a review and systematisation of the most recent oral and written statements made by the EU at the UN with the main purpose of highlighting trends and analysing their significance for the EU’s representation at the UN and for the Union’s foreign policy practice.*

Keywords: *United Nations; European Union; representation; statements*

Европейският съюз (ЕС) получава статут на „засилен наблюдател“ в Общото събрание на ООН през 2011 г. Това отразява новата правна ситуация след влизането в сила на Договора от Лисабон и факта, че сътрудничеството между ООН и ЕС е ползотворно и обхваща всички области на политиката. Представителството на ЕС в международните организации се осъществява от различни участници. Ежедневните отношения с ООН се координират от делегацията на Съюза в Ню Йорк. Най-сериозният инструмент на Съюза в качеството му на наблюдател са изявленията, чрез които заявява външнополитическото си присъствие и търси влияние на сцената

на ООН. Европейският съюз прави изявления по всички теми от дневния ред на ООН, като „гласът“ му в рамките на глобалния форум със сигурност е станал разпознаваем.

Договорът за функционирането на ЕС (ДФЕС) в своя чл. 220 предвижда, че Съюзът установява всякакви форми на полезно сътрудничество с органите на ООН и нейните специализирани институции. ЕС участва активно в почти всички органи на ООН по широк кръг от теми от околна среда и права на човека до изграждане на мира и хуманитарна помощ, като се ползва със статут на наблюдател, с едно-единствено изключение – пъл-

ноправното му членство в Организацията по прехрана и земеделие (ФАО).

През 1964 г. Европейската комисия открива информационно бюро в Ню Йорк с цел да оказва непряко влияние върху процесите в ООН. Корените на същинското представителство на Европейската икономическа общност (ЕИО) трябва да се търсят в резолюция на Общото събрание на ООН от 1968 г., в която се призовава различните междуправителствени организации извън системата на ООН да допринесат за подготовката на Второто десетилетие на развитието¹. Тогава, в рамките на подготвителен комитет, ЕИО е поканена да присъства на срещите на комитета като наблюдател. Това е първият път, когато се поставя въпросът за общото представителство на ЕИО в контекста на търговията и икономическото развитие².

Информационното бюро е трансформирано в официална делегация на Европейската комисия, когато ЕИО получава специален статут на постоянен наблюдател в Общото събрание на ООН на 11 октомври 1974 г.³ и става един от първите недържавни субекти, сдобили се с подобен статут⁴. Поради липсата на единен акредитационен механизъм ЕИО търси акредитация в отделните органи от системата на ООН⁵. Статутът на наблюдател обаче не важи за Съвета за сигурност на ООН.

След влизането в сила на Договора от Лисабон през 2009 г. структурите на делегацията на Комисията и бюрата за връзка на Съвета на министрите в Ню Йорк и Женева са обединени в делегация на ЕС на пряко подчинение на Европейската служба за външна дейност (ЕСВД) и в частност – на върховния представител на ЕС⁶. От този момент ЕС е изпълнен с решимост да получи „засилен“ статут в Общото събрание на ООН, който да отговаря на подобрената му външнополитическа архитектура и на новата правна ситуация, свързана с правосубектността на ЕС. След неуспешен опит на ЕС да стимулира приемането на резолюция през септември 2010 г., се стига до резолюция на Общото събрание № A/RES/65/276, озаглавена „Участие на ЕС в работата на ООН“, приета през май 2011 г. с рядко срещано мнозинство от 180 гласа⁷. По силата на тази резолюция положението на Европейския съюз в Общото събрание може да се окачестви като статут на „засилен наблюдател“, а някои автори отиват още по-далеч в квалификацията и говорят за „квазипълноправно членство“⁸. Ако до този момент ЕС е бил представляван в Общото събрание основно от държавата членка, осъществяваща председателството на Съвета на ЕС, резолюцията позволява представителство на ЕС в Общото събрание в негово собствено качество⁹.

¹ UN General Assembly Resolution No. A/RES/2411 (XXIII), International development strategy, 17 Dec. 1968, par. 14. [on-line]. <https://research.un.org/en/docs/ga/quick/regular/23>

² **Banchi, S.** The EEC at the United Nations: The Path towards a Common Representation. In: **Mechi, L., G. Migani, F. Petrini (eds.)**. Networks of Global Governance: International Organisations and European Integration in a Historical Perspective. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2014, p. 137.

³ UN General Assembly Resolution No. A/RES/3208 (XXIX), Status of the European Economic Community in the General Assembly, 11 Oct. 1974 [on-line]. <https://research.un.org/en/docs/ga/quick/regular/29>

⁴ Организацията за освобождение на Палестина например получава такъв статут месец по-късно с резолюция A/RES/3237 (XXIX) на Общото събрание от 22.11.1974 г. Две международни организации се сдобиват с такъв статут на още по-ранен етап – Лигата на арабските държави през 1950 г. с резолюция A/RES/477 (V) и Организацията за африканско единство през 1965 г. с резолюция A/RES/2011 (XX).

⁵ **Катранджиев, В.** ЕС и ООН: състояние и перспективи на отношенията. – Международни отношения, 2011, № 5-6, 45-54, с. 46.

⁶ Понастоящем Съюзът разполага с шест постоянни представителства в Ню Йорк, Женева, Виена, Париж, Рим и в Найроби.

⁷ За подробен анализ относно приемането на резолюцията през 2011 г. вж. **Blavoukos, S., D. Bourantonis, I. Galariotis.** In Quest of a Single European Union Voice in the United Nations General Assembly: The Politics of Resolution 65/276. – Cooperation and Conflict, 2017, Vol. 42, No. 4, 451-468.

⁸ **Катранджиев, В.** Цит. съч., с. 46.

⁹ **Wouters, J., J. Odermatt, T. Ramopoulos.** The EU in the World of International Organisations. Diplomatic Aspirations, Legal Hurdles and Political Realities. In: **Smith, M., S. Keukeleire, S. Vanhoonacker**

Представителството на Европейския съюз в международните отношения и в частност в ООН е трудно разбираемо и понякога объркващо за останалите участници в международното общуване. Причините за това са от политически, правен и концептуален характер. Затруднения изпитва и самият Европейски съюз особено преди влизането в сила на Договора от Лисабон. Големият въпрос за ЕС е как да изложи обща позиция, опитвайки се да се изрази с един глас през различни „говорители“, в глобален форум като ООН и да канализира политическите сили, които успешно са смесили междуправителственото и наднационалното начало в Европа, в международна организация от вестфалски тип, в която логично действа междуправителственото начало и чийто устав не допуска пълноправно членство на други субекти освен държави¹⁰. В продължение на десетилетия, когато на международен форум „говори“ държава, която осъществява председателството на Съвета на ЕС, „слушателите“ трябва да направят преценка дали тя говори в качеството си на представител на Съюза или от свое собствено име.

Объркване настъпва и заради сложната правна природа на Европейския съюз, особените инструменти и терминология, които сам гради и с които си служи, както и развитието на правната уредба на външното му представителство, т.е. дали става въпрос за периода преди или след влизане в сила на Договора от Маастрихт, с който се създава Европейският съюз, и особено на Договора от Лисабон, който премахва стълбовата конфигурация на ЕС и го превръща в правоприменик на Европейската общност (ЕО). След 2009 г. не ЕО, а ЕС в качеството му на единен международноправен субект представлява себе си в Общото събрание на ООН. От съществено значение за представителството също така е разпределе-

нието на компетенциите между националното и наднационалното ниво вътре в самия Съюз.

Правната рамка на статута на ЕС в ООН има две измерения. Първото е от международноправен характер, а второто засяга прилагането и тълкуването на правото на Европейския съюз. От европейска гледна точка трябва да се определи правилното институционално ниво. От гледна точка на ООН трябва да се приложат съответните правила, уреждащи различните възможни статута в рамките на организацията¹¹. С други думи проблемът за представителството не се решава само от Европейския съюз. Нито партньорите от ООН са длъжни да познават в детайли релевантните правни разпоредби на Съюза. Акцентът в настоящия анализ е върху представителството на ЕС от гледна точка на ООН и в най-общ смисъл – през призмата на международното публично право.

Въпреки че не е уреден изрично нито в устава на ООН, нито в процедурните правила на Общото събрание, статутът на наблюдател е бил предоставян на много участници. Установено положение в ООН е, че терминът „представител“ се използва изключително и само за лица, представляващи пълноправни членове на организацията, които участват в заседанията на ООН и имат право на глас. По правило всички останали участници, включително държави и междуправителствени организации, които нямат право на глас, се считат за наблюдатели. Практиката по отношение на този статут е далеч от ясна, еднообразна или пълна, което се дължи на различните обстоятелства и условия, при които се придобива и използва разглеждания статут в отделните международни организации¹². Правата и задълженията на наблюдателите варират от организация до организация и дори от наблюдател до наблюдател. Всъщност, когато между-

(eds.). *The Diplomatic System of the European Union. Evolution, Change and Challenges*. London and New York: Routledge, 2016, p. 103.

¹⁰ Farrell, M. *EU Representation and Coordination within the United Nations*. In: Laatikainen, K., K. E. Smith (eds.). *The European Union at the United Nations. Intersecting Multilateralisms*. Palgrave Studies in European Union Politics. Basingstoke [England], New York: Palgrave Macmillan, 2006, p. 29.

¹¹ Hoffmeister, F., P.-J. Kuijper. *The Status of the European Union at the United Nations: Institutional Ambiguities and Political Realities*. In: Wouters, J., F. Hoffmeister, T. Ruys (eds.) *The United Nations and the European Union – An Ever Stronger Partnership*. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2006, p. 10.

¹² Schermers, H. G., N. M. Blokker. *International Institutional Law. Unity within Diversity*. Sixth revised edition. Leiden, Boston: Brill Nijhoff, 2018, p. 141.

народни организации са искали да станат наблюдатели в Общото събрание, ООН е действала въз основа на решения *ad hoc*¹³. Всеки орган на ООН има правото да реши дали да предостави такъв статут, като спомагателните органи обикновено следват практиката на главните, а точното съдържание на режима се различава според решението на съответния орган на ООН. Не е изненадващо, че липсва съгласувана правна теория за статута на наблюдател в международните организации.

Могат да бъдат открити две общи характеристики, които споделят всички наблюдатели – имат някакъв достъп до заседанията на органите на международните организации и никога нямат право да гласуват. Присъствието на наблюдателите може да бъде ограничено само до официални заседания, а изказванията им обикновено са възможни само в края на заседанието, поради което се счита, че те са с по-малка политическа тежест. Нещо повече – наблюдателите не могат да предлагат поправки, не могат да председателстват заседания или да бъдат докладчици. Резолюцията на Общото събрание на ООН от 1974 г. единствено изисква от Генералния секретар да покани ЕИО да участва в сесиите и работата му в качеството на наблюдател без никакви други указания за съдържанието на статута, което означава, че въпросът ще се изяснява със средствата на обичайната практика в ООН или международния обичай¹⁴.

Друг нерегламентиран статут, който може да бъде отнесен към ЕС в Общото събрание на ООН, неговите комитети и работни групи, на международни срещи и конференции, свикани под егидата на Общото събрание, както и на конференции на ООН, е на „засилен наблюдател“, който някои автори описват като „пълноправно участие“¹⁵. Пълноправният участник може да бъде канен на всички заседания, включително на неформални срещи. Той може да се ползва с права, надхвърлящи обикновения статут на наблюдател, а именно – да прави предложения и изменения, да се изказва без ограничения на поредността или

продължителността, да действа като докладчик и да председателства заседания. Пълноправното участие обаче не предполага право на глас и не може да доведе до блокиране на консенсуса в дадения орган. Разглежданият статут може да е резултат от по-широко тълкуване на правата на наблюдателите, но може да се нуждае и от допълнителни процедурни решения, които обикновено се приемат с обикновено мнозинство¹⁶.

Резолюция 65/276 на Общото събрание на ООН от май 2011 г. урежда участието на ЕС в работата на ООН и по такъв начин описва точното съдържание на правата и ограниченията на статута на засилен наблюдател или пълноправен участник, предоставен на ЕС. Този документ е предмет на особено внимание по-долу, тъй като се явява пресечната точка между международното право и правото на ЕС, доколкото отразява правната уредба на външното представителство на ЕС след Договора от Лисабон.

Първо, от гледна точка на *предоставените права и наложените ограничения*, представителите на Европейския съюз, които заемат място сред наблюдателите, за да изразят общите позиции на Съюза и да говорят от името на всички държави членки, могат да правят изказвания след включване в списъка на ораторите от основните групи; да бъдат поканени да участват в общия дебат по време на сесиите на Общото събрание в съответствие с установения ред; да представят в устна форма предложения и поправки към проекторезолюции, но само след съгласуване с държавите-членки на ЕС, като предложенията и измененията се подлагат на гласуване само по искане на държава членка; да разпространяват съобщения на ЕС с отношение към работата на Общото събрание директно и без никакъв посредник като документи на самото Общо събрание; да упражняват правото на отговор относно позициите на ЕС, но само веднъж по отделните точки от дневния ред. Представителите на Европейския съюз нямат право на глас, не могат да подкрепят внасянето на про-

¹³ Ibidem, p. 148.

¹⁴ За задълбочен анализ на международния обичай вж. **Видин, Б.** Международно право. София: Сиела, 2020, 63–71.

¹⁵ Например **Hoffmeister F., P.-J. Kuijper.** Op. cit., p. 15.

¹⁶ Ibidem.

екторезолюции или решения, не могат да издигат кандидатури.

Второ, от гледна точка на *субектите*, които могат да действат в качеството на институционални представители на ЕС, резолюция 65/276 е съвсем ясна – председателят на Европейския съвет, върховният представител на ЕС по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, Европейската комисия и делегациите на ЕС, чиито ръководители правят редица изявления от името на ЕС. Основната промяна, която настъпва във външното представителство на Съюза, отразена в резолюцията на ООН, е, че ролята, изпълнявана преди това от ротационното председателство на Съвета на ЕС, бива прехвърлена към по-постоянни структури. Новите делегации на ЕС отговарят за координацията на място и поемат задачи по представителство, изпълнявани преди това от ротационното председателство¹⁷. Председателят на Европейския съвет с възможна продължителност на мандата до 5 години, както и върховният представител на Съюза, който е ръководител на постоянната ЕСВД и едновременно с това е постоянен председател на Съвета на ЕС по външни работи, стават „най-високопоставените функционери на Съюза, които ще използват периодично трибуната на Общото събрание, за да легитимират амбициите на Брюксел за глобална роля“¹⁸.

Преди влизането в сила на Договора от Лисабон функцията да представлява ЕС в ООН е била предоставена на Европейската комисия и на ротационното председателство на Съвета на ЕС. Привидно има двойственост на представителството, но на практика е налице ясно разграничение на ролите между

двете. Комисията представлява Европейските общности, като се изказва само в онези органи на ООН, работещи по теми от нейната компетентност. Това са главно Икономическият и социален съвет (ИКОСОС) и конференциите на ООН по въпроси на търговската и икономическата политика. Председателството „говори“ главно на официалните заседания на Общото събрание, на които се обсъждат въпроси на външната политика и политиката на сигурност¹⁹.

Ако се направи сравнение между неуспешния опит за резолюция от 2010 г. и приетата през 2011 г. резолюция на Общото събрание, става ясно, че в основата стои въпросът дали Европейският съюз е представен като уникална структура с привилегирана позиция в ООН при отчитане на особеността му в правопорядък или като регионална организация, на която се предоставят права, от които могат да се ползват и други регионални организации без оглед на нивото на интеграция в тях²⁰. Очевидно се е наложил вторият възглед, който гарантира и мнозинството в Общото събрание при гласуване на резолюцията.

В заключение може да се посочи, че значението на резолюция 65/276 е двойко. От една страна, тя създава благоприятни условия за Европейския съюз като единна политическа единица да подобри политическия си статус в ООН²¹. От друга, потвърждава междуправителствения характер на ООН и в частност на Общото събрание, членството в което е ограничено само до държави-членки на ООН. Наред с това всички препратки към Договора от Лисабон са премахнати от окончателния текст на резолюцията от 2011 г.

¹⁷ Bouchard, C., E. Drieskens. The European Union in UN Politics. In: Jorgensen, K. E., K. V. Laatikainen (eds.). Routledge Handbook on the European Union and International institutions. Performance, Policy, Power. London and New York: Routledge, 2013, p. 116.

¹⁸ Катранджиев, В. Цит. съч., с. 46.

¹⁹ Това е най-краткият възможен начин да се представи ситуацията преди Договора от Лисабон. За повече информация и задълбочен правен анализ, включително от гледна точка на изключителната и споделяната компетентност в рамките на ЕС, вж. **Rasch, M. B.** The European Union at the United Nations. The Functioning and Coherence of EU External Representation in a State-centric Environment. Studies in EU external relations, vol. 1. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008.

²⁰ **Nedergaard, P., M. D. Jensen.** Representation. Who Sits in the EU's Chair at the UN? Member States, Presidencies and the Commission. In: **Orsini, A. (ed.)**. The European Union with(in) International Organisations. Commitment, Consistency and Effects across Time. Farnham: Ashgate, 2014, p. 62.

²¹ **Blavoukos, S., D. Bourantonis, I. Galariotis.** Op. cit., p. 2.

При условие че няма перспективи пред Европейския съюз за членство в ООН, а въпросът за собствено място в Съвета за сигурност, макар да се обсъжда в специализираната литература, към настоящия момент е трудно осъществим, се оказва, че най-сериозният инструмент на разположение на Съюза в качеството му на наблюдател са изявленията, посредством които заявява външнополитическото си присъствие и търси влияние на глобалната сцена на ООН. В следващите редове ще се изследват изявленията от името на ЕС в Общото събрание и в Съвета за сигурност.

Изявленията от името на ЕС са най-много в Общото събрание на ООН и неговите главни комитети²², както и в Съвета за сигурност²³. Още от времето, когато изявленията са се правели от Председателството на Съвета на ЕС, е налице стабилна тенденция към увеличаване на броя им²⁴. Нещо повече, чрез установена практика, а не чрез изменение на процедурния правилник на Общото събрание, на негови официални заседания Председателството на ЕС се сдобива с преференциални права за изказване сред основните регионални групи, обикновено преди държавите-членки на ООН. На фона на десетките изявления на Председателството, тези на Европейската комисия в Общото събрание наброяват около 5-7 годишно²⁵. Въпреки че действа най-вече като политическа единица, Европейски-

ят съюз може да се разглежда и като една от регионалните групи в Общото събрание. Той обаче е единствената група, която, с изключение на реформата на Съвета за сигурност, прави изявления по всички теми от дневния ред на ООН.

От 2011 г. Председателят на Европейския съвет се изказва пред Общото събрание от името на ЕС. Това става през месец септември, когато се открива поредната годишна редовна сесия на Общото събрание²⁶. Тези изявления са с програмен характер и отразяват приоритетите на ЕС в ООН и Общото събрание, които се приемат ежегодно от Съвета на ЕС.

Днес функции по представителство на Съюза в Общото събрание на ООН, включително комитетите му, имат също така Европейската комисия и в частност нейният председател²⁷, делегацията на ЕС в Ню Йорк и разбира се, върховният представител на ЕС, който по силата на чл. 27, пар. 2 от Договора за ЕС (ДЕС) изразява позицията на Съюза в международните организации, а съгласно чл. 220 от ДФЕС отговаря за установяването на необходимите връзки с органите на ООН. Наред с това той е един от заместник-председателите на Европейската комисия.

Тук е трудно да се обобщят десетките изявления, правени от името на ЕС в продължение на години на различни нива и в раз-

²² В тези комитети протича основната работа на Общото събрание. Те са: първи (разоръжаване и международна сигурност); втори (икономически и финансови въпроси); трети (социални, хуманитарни и културни въпроси); четвърти (специални политически въпроси и деколонизация); пети (административни и бюджетни въпроси); шести (правни въпроси).

²³ Текстове на изявленията от името на ЕС са публично достъпни на уебсайта на Делегацията на ЕС в ООН в Ню Йорк в раздела „Нюзрум и ресурси“ на адрес: https://www.eeas.europa.eu/delegations/un-new-york_en?s=63

²⁴ Статистическа информация в тази връзка може да бъде открита в редица източници: **Farrell, M.** Op. cit., p. 35; **Rasch, M. B.** Op. cit., p. 141; **Beauguitte, L.** European Union Cohesiveness at the UNGA: A Comparative and Critical Approach. In: **Mechi, L., G. Migani, F. Petrini (eds.)**. Networks of Global Governance: International Organisations and European Integration in a Historical Perspective. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2014.

²⁵ **Farrell, M.** Op. cit., p. 38.

²⁶ Например изявлението на Шарл Мишел, направено на 23.09.2022 г. Един от акцентите в него е поставен върху войната на Русия срещу Украйна. Текст на речта и кратък видеозапис на адрес: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2022/09/20-23/>

²⁷ За повече информация в исторически план за ролята и представителството в Общото събрание на ООН, осъществявано от Европейската комисия, вж. **Paasivirta, E., D. Porter.** EU Coordination at the UN General Assembly and ECOSOS: A View from Brussels, a View from New York. In: **Wouters, J., F. Hoffmeister, T. Ruys (eds.)** The United Nations and the European Union – An Ever Stronger Partnership. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2006.

лични формати, но ще бъдат дадени няколко достатъчно показателни примери от най-новата дипломатическа практика на Съюза. В повечето случаи изявленията от името на ЕС и държавите му членки се правят от ръководителя на делегацията в Ню Йорк, а при негово отсъствие – от друг член на персонала на мисията²⁸. Той прави едно от последните си изявления на 18 юли 2023 г. на 77-ата сесия на Общото събрание на ООН по въпроса за ситуацията във временно окупираните територии на Украйна. В други случаи ръководителят на мисията на ЕС се изказва от името на Европейската комисия²⁹.

Изявления пред Общото събрание на ООН може да направи още специалният представител на ЕС за правата на човека³⁰ или отделен еврокомисар³¹. На 20 февруари 2023 г. заместник-постоянният представител на Швеция обяснява позиция от името на ЕС и неговите държави членки по точка от дневния ред на Общото събрание, посветена на новото партньорство за развитие на Африка. Към датата на обръщението Швеция осъществява председателството на Съвета на ЕС, което позволява да се направи изводът, че то е запазило определени функции по представителство. На 22 февруари 2023 г. върховният представител на ЕС Жозеп Борел, отговарящ за по-силна Европа в света, се изказва на извънредната специална сесия на Общото събрание на ООН относно Украйна³².

Върховният представител на Европейския съюз е основният му „говорител“ в Съвета за сигурност на ООН. От гледна точка

на правото на ЕС това положение датира от влизането в сила на Договора от Лисабон и по-конкретно – чл. 34, пар. 2 от ДЕС, който предвижда, че при наличие на обща позиция на Съюза по тема от дневния ред на Съвета за сигурност, държавите членки, които заседават в него, поставят искане върховният представител да бъде поканен, за да изложи позицията на ЕС. Това не означава, че върховният представител не се е изказвал в Съвета за сигурност и преди това. Могат да се дадат примери за изявления на Хавиер Солана и Катрин Аштън, но примерите не са толкова много и са свързани с организационни и координационни затруднения. Било е необходимо всички членове на Съвета за сигурност, действайки в рамките на процедурните му правила и въз основа на решенията *ad hoc*, да се съгласят да поканят върховния представител на ЕС и изрично да му дадат правото да говори³³. Във всеки случай Договорът от Лисабон укрепва ролята на върховния представител като „говорител“ на Съюза и увеличава институционалния потенциал на ЕС за засилено колективно политическото присъствие в Съвета за сигурност³⁴.

От гледна точка на ООН основанието за провеждане от Съвета за сигурност на годишни заседания за укрепване на сътрудничеството между ЕС и ООН за поддържане на международния мир и сигурност, на които основен докладчик/изказващ се е върховният представител на ЕС, се съдържа в официално изявление от 14 февруари 2014 г. на тогавашния председател на Съвета за сигурност.

²⁸ В тази връзка вероятно е допустима аналогия с представителството на държавите при международните организации.

²⁹ На 2.06.2023 г. Н. Пр. Посланик Олоф Скуг прави изявление в *ad hoc* комитета на Общото събрание за обявяване на доброволни вноски в Агенцията за подпомагане на палестинските бежанци.

³⁰ На 21.09.2022 г. на срещата на високо равнище на 77-ата сесия на Общото събрание на ООН по повод тридесетата годишнина от приемането на Декларацията за правата на лицата, принадлежащи към национални или етнически, религиозни и езикови малцинства.

³¹ На 18.05.2023 г. г-н Янез Ленарчич, комисар по управлението на кризи, прави изявление от името на ЕС и неговите държави членки на 77-ата сесия на Общото събрание на ООН по повод срещата на високо равнище относно междинния преглед на Рамката от Сендай за намаляване на риска от бедствия за периода 2015 – 2030 г.

³² Видеозапис на речта може да се види на адрес: <https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-237349>

³³ Например за шест години (2000 – 2006 г.) Хавиер Солана е бил поканен да направи обръщение към Съвета за сигурност само четири пъти.

³⁴ **Blavoukos, S., D. Bourantonis.** The UN Security Reform Debate. In: **Jorgensen, K. E., K. V. Laatikainen** (eds.). Routledge Handbook on the European Union and International institutions. Performance, Policy, Power. London and New York: Routledge, 2013, p. 132.

Практиката на провеждане на такива заседания датира от 2010 г. През 2022 г. основен фокус на изказването на Жозеп Борел очаквано е войната в Украйна.

Съветът за сигурност на ООН допуска върховният представител на ЕС да участва и косвено в работата му. Така например със свое писмо от 21 юни 2023 г. Генералният секретар на ООН препраща на председателя на Съвета за сигурност доклада на Жозеп Борел относно военната операция на ЕС в Босна и Херцеговина с молба докладът да бъде представен на вниманието на членовете на Съвета за сигурност³⁵. Присъствието на Европейския съюз в Съвета за сигурност продължава да има още едно измерение, което от гледна точка на международното право и правото на ООН е логично и дори традиционно – чрез държавите му членки, които заемат постоянно или непостоянно място в Съвета³⁶. Пример в тази връзка е писмото от 31 май 2023 г. на постоянния представител на Малта в ООН (до 2024 г. Малта е непостоянен член на Съвета за сигурност) до председателя на Съвета за сигурност, с което се предава официално писмено изявление на ЕС и държавите му членки във връзка със заседание на Съвета по въпросите на ядрената безопасност и сигурността в Украйна и се иска писмото да бъде разпространено като документ на Съвета за сигурност³⁷.

В опит за обобщение може да се посочи, че Европейският съюз активно се възползва от предоставения му от ООН статут на наблюдател в Общото събрание. Направеното проучване доказва, че обичайната практика на положението на наблюдател е надхвърлена и трябва да се окачестви като засилен наблюдател. В Съвета за сигурност Съюзът е извървял дълъг път от това да няма никакъв статут до ежегодни изявления в него. Изказванията от името на ЕС се правят по различни начини и в различни форми в зависимост от естеството на разглеждания въпрос и равнището – чрез обръщения от трибуната на Общото събрание, от мястото на наблюдател в Общото събрание, на ежедневното работно ниво, на пресконференции на върховния представител, на срещи с генералния секретар на ООН, в рамките на кръгли маси под егидата на Общото събрание, по време на посещения на Председателя на Европейската комисия, на заседания на Съвета за сигурност, на срещи с медиите, проведени от Съвета за сигурност и др. Редица други държави (не само негови съседи или страни-кандидатки за членство) се присъединяват към изявленията на ЕС, което също допринася за увеличаване на политическото му влияние в ООН. Налага се изводът, че независимо от начина и броя на възможните „говорители“ от негово име, Европейският съюз е започнал да се изразява в рамките на глобалния форум, който е ООН, със съгласуван, разпознаваем и чуваем глас. По-дълбокият въпрос е доколко може реално да повлияе върху процесите на вземане на решения в ООН. При всички случаи Съюзът се е възползвал максимално от ограничените правни възможности, дадени му от ООН.

БИБЛИОГРАФИЯ // REFERENCES

Видин, Б. Международно право. София: Сиела, 2020. // **Vidin, B.** *Mezhdunarodno pravo*. Sofia: Siela, 2020.

Катранджиев, В. ЕС и ООН: състояние и перспективи на отношенията. – *Международни отношения*, 2011, № 5-6, 45-54. // **Katrandzhiev, V.** *ES i OON: sastoyanie i perspektivi na otnosheniyata*. *Mezhdunarodni otnoshenia*, 2011, № 5-6, 45-54.

Banchi, S. The EEC at the United Nations: The Path towards a Common Representation. In: **Mechi, L., G. Migani, F. Petrini (eds.)**. *Networks of Global Governance: International Organisations and European Integration in a Historical Perspective*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2014.

Beauguitte, L. European Union Cohesiveness at the UNGA: A Comparative and Critical Approach. In: **Mechi, L., G. Migani, F. Petrini (eds.)**. *Networks of Global Governance: International Organisations and European Integration in a Historical Perspective*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2014.

³⁵ Документ S/2023/466 на Съвета за сигурност от 30 юни 2023 г.

³⁶ Тук е мястото да се отбележи, че след 2009 г. функциите на ротационното председателство на ЕС по представителство на Съюза в Съвета за сигурност отпадат. Изявленията на председателството са имали по-скоро символичен и декларативен характер.

³⁷ Документ S/2023/393 на Съвета за сигурност от 31 май 2023 г.

- Blavoukos, S., D. Bourantonis, I. Galariotis.** In Quest of a Single European Union Voice in the United Nations General Assembly: The Politics of Resolution 65/276. – Cooperation and Conflict, 2017, Vol. 42, No. 4, 451-468.
- Blavoukos, S., D. Bourantonis.** The UN Security Reform Debate. In: **Jorgensen, K. E., K. V. Laatikainen (eds.)**. Routledge Handbook on the European Union and International institutions. Performance, Policy, Power. London and New York: Routledge, 2013.
- Bouchard, C., E. Drieskens.** The European Union in UN Politics. In: **Jorgensen, K. E., K. V. Laatikainen (eds.)**. Routledge Handbook on the European Union and International institutions. Performance, Policy, Power. London and New York: Routledge, 2013.
- Farrell, M.** EU Representation and Coordination within the United Nations. In: **Laatikainen, K., K. E. Smith (eds.)**. The European Union at the United Nations. Intersecting Multilateralisms. Palgrave Studies in European Union Politics. Basingstoke [England], New York: Palgrave Macmillan, 2006.
- Hoffmeister, F., P.-J. Kuijper.** The Status of the European Union at the United Nations: Institutional Ambiguities and Political Realities. In: **Wouters, J., F. Hoffmeister, T. Ruys (eds.)** The United Nations and the European Union – An Ever Stronger Partnership. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2006.
- Nedergaard, P., M. D. Jensen.** Representation. Who Sits in the EU's Chair at the UN? Member States, Presidencies and the Commission. In: **Orsini, A. (ed.)**. The European Union with(in) International Organisations. Commitment, Consistency and Effects across Time. Farnham: Ashgate, 2014.
- Paasivirta, E., D. Porter.** EU Coordination at the UN General Assembly and ECOSOS: A View from Brussels, a View from New York. In: **Wouters, J., F. Hoffmeister, T. Ruys (eds.)** The United Nations and the European Union – An Ever Stronger Partnership. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2006.
- Rasch, M. B.** The European Union at the United Nations. The Functioning and Coherence of EU External Representation in a State-centric Environment. Studies in EU external relations, vol. 1. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2008.
- Schermers, H. G., N. M. Blokker.** International Institutional Law. Unity within Diversity. Sixth revised edition. Leiden, Boston: Brill Nijhoff, 2018.
- UN General Assembly Resolution No. A/RES/2411 (XXIII), International development strategy, 17 Dec. 1968 [on-line]. <https://research.un.org/en/docs/ga/quick/regular/23>
- UN General Assembly Resolution No. A/RES/3208 (XXIX), Status of the European Economic Community in the General Assembly, 11 Oct. 1974 [on-line]. <https://research.un.org/en/docs/ga/quick/regular/29>
- Verbeke, J.** EU Coordination on UN Security Council Matters. In: **Wouters, J., F. Hoffmeister, T. Ruys (eds.)**. The United Nations and the European Union – An Ever Stronger Partnership. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2006.
- Wouters, J., J. Odermatt, T. Ramopoulos.** The EU in the World of International Organisations. Diplomatic Aspirations, Legal Hurdles and Political Realities. In: **Smith, M., S. Keukeleire, S. Vanhoonaeker (eds.)**. The Diplomatic System of the European Union. Evolution, Change and Challenges. London and New York: Routledge, 2016.